

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Remissyttrande över delbetänkandet Tillträdesförbud SOU 2026:48

Er ref: Ju2026/01671

Svensk Handel som är en bransch- och arbetsgivarorganisation för små och stora företag inom parti-, detalj- och e-handeln med cirka 260 000 medarbetare får med anledning av remissen anföra följande:

Synpunkter på utredningens förslag

Svensk Handel välkomnar utredningens förslag och delar i huvudsak bedömningen att regleringen om tillträdesförbud behöver förändras för att bli ett mer effektivt brottsförebyggande verktyg. Förslagen innebär på flera centrala områden tydliga förbättringar jämfört med dagens ordning och möter i betydande utsträckning de brister som Svensk Handel återkommande har uppmärksammat.

Handeln är en särskilt brottsutsatt bransch. Tillträdesförbud är ett viktigt verktyg för att skydda medarbetare, kunder och verksamheter mot personer som återkommande begår brott, trakasserar personal eller på annat sätt skapar otrygghet. Svensk Handels tidigare utvärderingar av lagstiftningen har samtidigt visat att dagens lagstiftning används i begränsad omfattning och att tillämpningen upplevs som svårförutsebar. Svensk Handel har därför efterfrågat bland annat tydligare rättslig vägledning, bättre motiverade beslut, ett enklare ansökningsförfarande och större möjligheter att ingripa mot återkommande brottsaktivitet.

Svensk Handels övergripande inställning

Svensk Handel tillstyrker utredningens huvudsakliga förslag.

Särskilt positivt är förslagen om

- en presumtion för tillträdesförbud när en person har begått ett relevant brott,

- en mer nyanserad och mindre restriktiv riskbedömning,
- möjlighet för Polismyndigheten att meddela interimistiska tillträdesförbud, och
- att lokalinnehavarens principiella rätt att bestämma över sin lokal ges större genomslag.

Förslagen innebär sammantaget en betydande förskjutning mot ett mer effektivt och förutsebart system. Svensk Handel bedömer dock att utredningen på några viktiga områden inte går tillräckligt långt.

Nedan förtydligar vi våra synpunkter på utredningens förslag.

Presumtion för tillträdesförbud

Svensk Handel tillstyrker förslaget om en presumptionsregel för tillträdesförbud.

En central svaghet i dagens system är att en verksamhet kan ha utsatts för brott utan att detta i sig är tillräckligt för att ett tillträdesförbud ska meddelas. Utredningens genomgång visar även den på att nuvarande riskbedömning kan innebära krav på upprepad brottslighet innan ett förbud aktualiseras.

Den föreslagna ordningen, där den som begått ett relevant brott i eller i anslutning till butikslokalen som utgångspunkt ska meddelas tillträdesförbud om inte särskilda skäl talar emot det, är därför en väsentlig förbättring.

Svensk Handel välkomnar särskilt att presumptionen inte enbart är knuten till en lagakraftvunnen fällande dom. Utredningen anger att skuldfrågan kan vara fastställd genom fällande dom, godkänt strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse, men också att presumptionen kan aktualiseras när det annars står klart att ett brott har begåtts.

Det är angeläget att denna del av förslaget bibehålls i den fortsatta beredningen.

En mer ändamålsenlig riskbedömning

Svensk Handel tillstyrker förslaget om en mer nyanserad riskbedömning.

Utredningen konstaterar själv att dagens reglering lett till en relativt restriktiv bedömning och föreslår bland annat att kravet på "särskilda omständigheter" tas bort samt att tillträdesförbud ska kunna meddelas vid risk för att en person väsentligen stör verksamheten.

Tillträdesförbudets preventiva funktion försvagas om verksamheten först måste utsättas för upprepade incidenter innan samhället kan ingripa. Därför ligger utredningens förslag väl i linje med Svensk Handels uppfattning att regleringen i större utsträckning måste utgå från de konkreta problem som den brottsutsatta verksamheten möter.

Interimistiska tillträdesförbud

Svensk Handel tillstyrker förslaget att Polismyndigheten ska kunna meddela interimistiska tillträdesförbud.

Svensk Handel har tidigare framhållit behovet av ett enklare förfarande och möjligheten att hantera frågan om tillträdesförbud i nära anslutning till upprättandet av en polisanmälan. Utredningens förslag går i detta avseende i rätt riktning och innebär att ett tillfälligt förbud i klara fall ska kunna meddelas redan i samband med polisens ingripande.

Detta har stor praktisk betydelse. Dagens ordning innebär att en person som exempelvis stulit eller hotat personal kan återkomma till verksamheten innan frågan om tillträdesförbud har avgjorts. Även utredningen lyfter detta problem.

Svensk Handel anser att möjligheten till interimistiska beslut kan bli en av reformens mest betydelsefulla delar. Det förutsätter dock att regleringen utformas så att den blir enkel att använda operativt och att polisen ges de förutsättningar och den vägledning som krävs för en enhetlig tillämpning.

Enhetlig tillämpning och tydligare beslutsmotiveringar

Svensk Handel vidhåller sin uppfattning att en enhetlig och förutsebar tillämpning av lagstiftningen hos landets alla åklagarkammare måste säkerställas.

Svensk Handel har i tidigare rapporter där tillämpningen av lagstiftningen utvärderats identifierat betydande variationer mellan olika åklagarkammare. Utredningen gör en mer försiktig bedömning och konstaterar bland annat att antalet ärenden vid vissa kammare är litet och att statistiken på åklagarområdesnivå inte visar några tydliga systematiska regionala skillnader.

Svensk Handel understryker, oavsett synen på regionala skillnader i lagens tillämpning, att den nya presumptionsregeln förutsätter tydlig rättslig vägledning och en konsekvent tillämpning.

Svensk Handel välkomnar också arbetet med förbättrade beslutsmotiveringar. Utredningen konstaterar att Svensk Handel med visst fog har kritiserat standardiserade avslagsmotiveringar eftersom dessa gör det svårt för den sökande att förstå varför ansökan avslagits och vad som krävs vid en ny ansökan eller domstolsprövning. Svensk Handel anser att det även fortsättningsvis bör följas upp att beslut innehåller tillräckligt individualiserade och klagörande skäl.

Flera butiker och butikskedjor

Svensk Handel delar inte utredningens bedömning att det saknas skäl för en särskild möjlighet att låta ett tillträdesförbud omfatta flera butiker inom samma kedja.

Utredningen konstaterar visserligen att ett tillträdesförbud redan enligt dagens ordning kan avse flera butiker om förutsättningarna är uppfyllda beträffande respektive butik. Däremot avvisas tanken att brott i en butik genom en särskild regel ska kunna medföra förbud i samtliga butiker inom samma kedja.

Svensk Handel anser att frågan bör övervägas ytterligare i den fortsatta lagstiftningsprocessen. För personer som systematiskt begår brott mot handelsföretag kan ett förbud begränsat till en enskild butik innebära att brottsligheten endast flyttas till en annan närliggande butik. Det bör därför finnas praktiskt användbara möjligheter att besluta om förbud som omfattar flera verksamhetsställen när en konkret risk kan konstateras.

Svensk Handel efterfrågar inte en ordning där kedjetillhörighet ensam automatiskt medför ett förbud i samtliga butiker oavsett geografisk belägenhet. Däremot bör lagstiftningen bättre möjliggöra sammanhållna beslut för exempelvis flera närliggande butiker inom samma kedja eller handelsområde.

Gallerior och köpcentrum

Svensk Handel anser även att frågan om flera verksamheter inom samma handelsplats behöver övervägas vidare.

Utredningen avvisar möjligheten att meddela tillträdesförbud till en galleria eller ett köpcentrum som helhet, bland annat eftersom sådana platser kan innehålla gångvägar, kommunikationer och ytor där grundlagsskyddade fri- och rättigheter kan aktualiseras.

Svensk Handel har förståelse för dessa rättsliga avvägningar. Samtidigt kvarstår det praktiska problemet med personer som begår brott eller trakasserar personal i flera verksamheter inom samma handelsplats. Den fortsatta beredningen bör därför överväga om det går att skapa en ordning där ett beslut kan omfatta flera särskilt angivna affärslokaler inom samma handelsplats utan att förbudet samtidigt omfattar gemensamma eller allmänna ytor.

Personer under 15 år

Svensk Handel delar inte utredningens bedömning att personer under 15 år även fortsättningsvis helt ska undantas från möjligheten till tillträdesförbud.

Utredningens huvudsakliga invändning är att personer under 15 år inte kan dömas till påföljd och att straffhotet bakom tillträdesförbudet därför i stor utsträckning saknar verkan för gruppen.

Svensk Handel har förståelse för den straffrättsliga invändningen men anser att den inte fullt ut besvarar handelns behov av skydd. För den utsatta verksamheten och dess medarbetare är behovet av att kunna freda butikslokalen av yttersta vikt, oavsett gärningspersonens ålder.

Svensk Handel anser därför att regeringen bör utreda vidare vilka rättsliga möjligheter som finns att skapa ett verksamt skydd för verksamheter som utsätts för upprepad brottslighet, hot

eller allvarliga störningar av personer under 15 år, även om detta behöver ske genom någon annan konstruktion än ett straffsanktionerat tillträdesförbud.

Straffskalan vid överträdelse

Svensk Handel noterar att utredningen avvisar de krav som tidigare framförts på skärpt straffskala.

Utredningen bedömer att den preventiva effekten i högre grad är beroende av att överträdelser upptäcks, följs upp och lagförs än av ett högre straffmaximum. Utredningen framhåller också att normalpåföljden är böter men att fängelse redan kan komma i fråga vid upprepade överträdelser eller andra försvårande omständigheter.

Svensk Handel vidhåller att återkommande och medvetna överträdelser måste mötas av en tillräckligt kännbar reaktion. Samtidigt delar Svensk Handel utredningens uppfattning att hög upptäcktsrisk och faktisk lagföring är minst lika betydelsefullt som straffskalans utformning.

Det avgörande blir därför att överträdelser prioriteras och följs upp. Utredningen understryker själv att reformen förutsätter att rättsväsendet avsätter resurser för både tillträdesförbudsärenden och sanktionering av överträdelser.

Statistik och uppföljning

Svensk Handel välkomnar att en särskild brottskod för överträdelser av tillträdesförbud infördes den 1 januari 2025. Det skapar bättre möjligheter att följa lagens användning och effekter, men det är en gemensam brottskod för överträdelse av tillträdesförbud till butik, badanläggning och butik, vilket ändå utmanar möjligheten att följa upp lagstiftningens tillämpning avseende just butik.

Det är samtidigt viktigt att denna reform följs upp systematiskt. Uppföljningen bör omfatta såväl antalet ansökningar och meddelade förbud som handläggningstider, regionala variationer, interimistiska beslut, överträdelser och lagföring, företrädesvis uppdelat per lokaltyp.

Avslutande synpunkter

Svensk Handel välkomnar sammantaget utredningens förslag. Förslagen innebär en tydlig förstärkning av tillträdesförbudet som brottsförebyggande verktyg och möter flera av de brister som handeln under lång tid har uppmärksammat.

Svensk Handel tillstyrker därför utredningens huvudsakliga förslag, och särskilt införandet av en presumtion för tillträdesförbud, den förändrade riskbedömningen och möjligheten till interimistiska beslut.

Samtidigt anser Svensk Handel att regeringen i den fortsatta beredningen bör:

1. säkerställa en enhetlig och förutsebar tillämpning genom tydlig rättslig vägledning och fortsatt uppföljning,
2. säkerställa att avslagsbeslut innehåller individualiserade och begripliga motiveringar,
3. ytterligare överväga möjligheten att låta ett beslut omfatta flera butiker inom samma kedja eller handelsplats,
4. utreda hur verksamheter kan ges ett effektivt skydd mot upprepad brottslighet och allvarliga störningar från personer under 15 år, samt
5. säkerställa att överträdelser av meddelade tillträdesförbud faktiskt upptäcks, utreds och lagförs.

För att reformen ska få avsedd effekt räcker det inte med förändrade rättsliga förutsättningar. Tillträdesförbud måste också vara enkelt att initiera, snabbt att besluta, förutsebart i sin tillämpning och verkningsfullt när det överträds. Det är först då regleringen fullt ut kan fungera som det trygghetsskapande och brottsförebyggande verktyg som handeln behöver.

SVENSK HANDEL

Nina Jelver
Säkerhetschef

Marie Enhörning
Beredskapsansvarig